Incipit Tract^{us} de ꝯsilijs habendis compositus p d^o B^{ar} de Saxoferrato

Quia practi
cam consilior habendor
p officiales et assessores
qui sepe de facto ꝙones
oriuntur ita teneatur Et primo quo ori
gine procedatur p assessores ad consiliu
habendum 2° nuquid assessor de iure i
nvitus cogatur habere consiliu Tertio
nuquid ille qui eligitur in consiliarium
cogatur invitus recipe Quarto si recipit nu
quid cogatur iurare quod dabit bonu co
siliu Quinto quid si electus dicit se du
bitare de iure nuquid debet sibi dare co
socius Sexto nuquid consiliarius si dicit co
siliu possit illud mutare corrigere vel eme
dare vel declarare Septio nuquid iudex
vel assessor cogatur consilio stare vel
illud sequi Octavo nuquid electus consi
liarius possit recusari Nono qualiter re
ceptum consiliu debet pronuciari Decimo
qui ptium debet solvere solariu ¶ Primo
bitum est dicendum q sup forma habendi
consiliu quare ubiqꝫ sunt statuta et con
suetudines et quas ꝑut invenies ſua et
si no ſuares statuta dicta et ꝯsuetudines
viciatur et non valet ſnia ut l ai hij
s' si pretor ff de transac nec ob ff de re
iudi l i Si aut non sint statuta et cosue
tudines si quidem ex se ipo et hanc cam
ꝯmittere procedit tali forma quia dicat
partibus intendo habere consiliu sapi
entis sup hac questione Unde statuo vo
bis terminu usqꝫ ad talem diem ad dan
dum suspectos et faciat scribi terminu
Adveniente termino si ptes dederint sus
pectos vel alter illor vel nulli comictat iudex
questione extra num suspector ꝯnqu
periculu est cora iudice suspecto litigare
l apertissimi C de iudi aut^a Si vero co
tingit unum tamen sciat q si ptes vel
altera ipor nu nos daret suspectos iu
dex taxaret num suspector pro cause q
litate et loco ubi consiliu datur ar l i ai
si ff de testi Cum aut iudex suspectos ti
bi ſuat ut si diceret tibi aliqua ptium
dedisses ꝯsultor de nuo suspector reiur
ratur ad originalem scripturam dubitur
unus consiliarius vel plures ptes erunt
in concordia prout cae qualitates requirit
In quibusdam aut locis dant ꝯfident et
hoc est bonum quo vel quibus consultoribus
electis scribitur in actis ꝯmisso et in arti
culis ꝯmissionis vel ꝯonis ex de pbac qm
con flam Si vero volueris tibi ꝯsiliu ex
hiberi ut quia ꝑtendas contra iudicem me
dium inclinari ita procedas q venias co
ram iudice et dices domino dubiu no e
oia que cum consilio geruntur recte iure

mento effectu et firmitate in ti C de
repu l dubium non est intendende igitur
ꝯsilio dz legis et pubij ut dicitur oia cum
cone lio fac et post consiliu no penitebis
vos placeat vobis sup hec dubia sapie
tis habere consiliu querebat enim impa
tor consiliu sapientis et sequebatur illud
ff de fun instruc l quesitum in pri^o et l
si in diebus de dap infec Et etia testor i
disponendo consiliu sapientis habuit ff de
vulga et pupil l ai ex alio et facilius
invenitur q a pluribus queritur iuxta
snia3 Augustini et hec alia dices ut anim
assessoris ad consiliu habendu inducas
¶ Scdo quero an iudex medius invitus
cogatur hre consiliu et videtur q sic et
imperator dicit oia se facturu cum ꝯsilio
pitoru l et humanum C de legi et videtur
velle consiliu ut ff de bo l ac qbus egul
et ar l non dubiu C de duior C de iure
de lib ibi approbat tractatu C de fide l si
et optime dixit consiliu habendum ff de
bonor pos l in bonor et l iij C de in
gen ma econtra q non teneatur hre
consiliu omnis enim iudex iuramentum ps
tat se iudicaturum ſm l in aut de iure
iuri q ps ab s deuotos collatione ij
de iudi s omis aut iudex coll' vi Item
quia consiliu non est obligatorium l 2^a
in fi ff ma So dic q iudex vult primo
consiliu hre ſm iura s alle 2^m ꝯmem opi
¶ Sed quero quid si assessor est bene peri
tus et invenis teneatur de iure et bona
consuetudine iudex vero mediu si habut re
do q melius facit pro exoneratione sui
nisi evidenter videat malitia vel frau
dem q boni pretoris est l quidam extima
verunt cum si ff si cer pe et nemo tam
audax invenitur l ꝑferendum in pri^o
C de iudi ¶ Tertio quero nuquid si iu
dex medius consulatorem dederit an electus
invitus cogatur recipe et dicendum e q
sic qm iudicare est munus publicu q in
invitum conferetur ff de mu et ho l mu
nerum s iudicandi ff de iudi l ai furio
sus cum advodi iudi l sancimus que iura
ꝯnavis in iudicibus de legatis loquantur
idem dicit in l ꝯsultorem et hoc notat
Azo in apparatu C de pxi^o sacro scri l
in sacris et hoc est verum si ille qui eli
gitur in ꝯsiliarium est subditus iurisdic
tionis eligentis C qui pro sua iur l
i Et etiam sunt vera pdicta nisi ille quibus
datur ꝯsiliarius vel alter cor sint con
siliario assumpto sanguinis affectioni
iuncti ideo voluit ꝯsilium exhibere con
illos ut C de excu l humanitas et l iu
risdictio ff de iurisdic o iudi ff de ino
l cornelia cum si ¶ Quarto quero an cogatur
consultor postquam officium consulendi
recipit iurare q rectum et iustum consi
lium exhibebit et videtur q sic ad siti

tudine iudicis uel testis cui uel creditur
sine iuramento C de testi l iure iurandi
et ad similitudine iudicis C de iudi l re
non noua et aut^a i posito et iuramen
to de iure iura que ps ab § ius iuran
dum et in aut^co de iudi § ois aut iudex
videtur ergo q iurare cogatur Econtra
videtur primo q iurare cogatur q nulla
lege cauetur hoc ar C de coll' l illa cir
ca mediu et ideo videtur q est in arbi
trio eius qui datus est non iurare et iu
rare non cogitur ar C de arbi aut de
termino Solucio dicit q si consiliarius cle
ricus est non iurat C de epis et cle l
cum clericus et ibi de hoc in glo appa
Si aut est laycus et in officio consti
tutus et sic iurat in principio am
non cogitur iurare modo q ratione
primi sacramenti non psumitur esse i
memor salutis eterne C ad l iuli re
pe l fi et ne sepius fiat pstatio iura
menti C de iura calup aut in isto
C de cura l plt cu similibus Si autem
non iurauit in principio vel no cat
in aliquo officio consiliu tuc relinq
tur in arbitrio tuc dicentes ius ut res
piciant qualitatem cause et conditi
onem psone consultoru et sic pcedat
ad tollendum iuramentum uel no ¶ Q^to
quero quid si consultor recipit offici
um consulendi in aliqua causa seu pu
to iudex vult q ipse consulat consultor
dicit se dubitare et de q no liquere de
iure unde vnu petit sibi dari consultorem
consortium vel consortios Alias dicit se
nolle consulere nuquid debeat sibi da
ri et videtur q sic quia iuste delibera
tiones nemini sut auferende ff ad
tertu l et si alio § plane et ff de iure
delib l fi ff de sur edit l i § largius
cum similibus et h^c inuenti fuerint
ti de iure delibera C et ff Si aut non
daretur cogeretur anceps subire p
iuriu q aio non debet ff rex amo mar
cellus et de in lite iurando iudeam q
§ i Vides igitur q ubi arbitri no sut
in concordia eligitur consortius et
ius arbit ff de arbi l Item si vnus
§ pure So dic q quamvis debet cogi
consulere postquam suscepit arbitriu
l iiij § tua et fi ff de arbi ymo q
plus est ab iiij cogitur suscipe inui
tus put supius relatum est si de iure
dubitat sibi est socius adiugendus de
lato sibi iuramento si iudici sedet p
l C de hijs qui ad hoc consu l fi § sa
ne l iiij videtur dicere hoc expresse q
iudices de iure disputantes referunt
questiones C de rela l fi ff de iudi l cu
qui tenere cum si ¶ Sexto quero quid
si consiliarius recepit et dederit con
silium assessori nuquid si velit illud

consiliu emendare mutare corrigere
vel declarare an possit et videtur q
sic p l fi ff sed cu in fi^o C de furtis
Econtra videtur q non q functus est
officio suo bene siue male ff de re iu
di l iudex Solu distingue aut vult
mutare in continenti antequam descendat
de pallatio aut ex post facto postq
iuit domu sunt in continenti potest
quia ea que fiut statim videntur in
esse ff si cer pe l lecta et psumitur
sine suspicione in aut de equa do §
et si quid coll' vij Sed postq iuit do
mu sed tuc aut moueatur aliq le
ge uel aliqua bona rone et tuc au
dietur sicut in pall' l pap fuit audi
tus quia nuquam varietatem pretor
repellit ff de coll' l non nuquam Si
vero non mouetur lege uel ratione
tuc non est audiendus ar ff de tu et
cura l tamen § in causa ff de mfa l
2^a § ignomie ff de do l nuda quia
psumitur malignatus ex post facto ut
dicit pdictus § utru autem valeat de
clarare dic ut notatur ff de regulis
iur l in ambiguis ¶ Septio quero
An iudex teneatur stare consilio sibi
dato et illud sequi et videtur q no q
nemo ex consilio obligatur nec obli
gatorium l iij in fi ff ma ff de regul'
iur l consilij et ar^to ff de amis tu l
quidam decedes ff de cdi et demo l cu
talem § si arbit ff man l si demisso §
si quis Econtra videtur q sic quia ab
initio fuit volutas habere consiliu vel
non habere et sic illu habitum tenetur
de iure sequi ff co l i commodato § sicut
ff de amis tu l tertiu So dic q si ptibus
conuocatis ptibus et consentientibus
eligit consiliariu tenetur consilio seq
et obseruare p iura s allegata hoc
veru dumodo consiliarius non dicit exps
se contra legem q tuc iudex suu consili
um non tenetur sequi Ea enim que con
iura sut non sut admittenda C de pri
incipa offe l repta C si contra ius iu
dici uel uti pub l fi ff de tu et cura
l iulia uire nostro Item si consiliarius
abutatur potestate sibi concessa puidi
ciu sibi concessum videtur amittere
C de iude l iudeus cum similibus ¶ Oc
tauo quero An electus consiliarius cu
iuramento vel si noua allegatur cu
suspicionis puemens an poterit remo
ueri et no video quare ad similitudine
iudicis delegati C de iudi l aptissimi
ymo sicut in iudice no est necessaria i
missio et h^c Nisi videretur iudici frus
tratorie calupniose peti ¶ Nono pe
to postquam consilium sit datum qualiter
sit pcedendum ad pnunciatione de eo fa
ciendam circa q assessor recipiet consiliu

sapientis sigillatuz uel in causa pub
lica vel apiet coram testib9 et l 9dēp
nabit uel absoluet ſm formā et teno
rez consilij subiciens ī fine sue sententie
Vnde viso et lecto dicto consilio sequens
illud absoluo ɫ 9dēpno Sed ponamus
iudex ſuabit talem ordinē q lecto con
silio dixit in fi quare dominus iudex p
nunciauit in omnib9 et p oīa sicut in dicto
9silio continetur nec dixit 9dempno
uel absoluo nūquid valebit dicta sīa
et primo videtur q non qꝛ omnis sīa
continere debet absolucōnē uel 9demp
nationez al' non valet C de sen inter
o iu l si preces ff de arbitris l qui in
ff de re iudi l i uel equipollens Cū igr
hec pnunciatio exonerationez uel ab
solutionē non 9tineat uel equipolles
quā dixit et pnunciauit pbat in dco
consilio continetur nō valet et hoc e
quod videtur expsse dici ff de iudi sol
l iudicatuz solui ibi pnunciauit Econ
videtur q pro illa ratione gnāli qꝛ est
in factionib9 dicuntur illa et in scepti
b9 dicta intelligutur ff de ver ob l ti
tia ſ idem respondit de 9di ide l cum
suus ff de sui vi pdi l si bmaru ff de
l i talis scriptura quib9 omnib9 tacita
subintelligitur exceptio facta Si igr
qn̄ fit talis pnunciatio sicut in dicto
consilio 9tinetur nulla 9dempnato
ria vel absolutoria uel equipollētia
consilij videnr repetita maxime quia
ex tali repetitione non redditur ī utile
id quod agitur ymo cōfirmat ut in
ſ pall' idem respondit et de le ij ī re
petendis et p hoc res valebit potius
q pibit ar° l quotiens ff de re du p
terea hic expsse sunt repetita verba
consilij in quātuz pbat in dicto 9silio
9tinetur ex tali eniz pnunciatioē vide
tur verba dicti consilij 9firmata ut
insti ma ſ tua gra ff ma l i in fi ff
de insti et iure l ius ciuile et l adoptio
ff de adoptiuis ff de ver sig l obuenire
et in aut de feu cim ſ interim quare
sic pferens fictione iuris absoluisse ul'
9dempnasse videtur ppter verba 9silij
absolutoria vel 9dempnatoria que p
lata finguntur ut pbaui ergo tenet
pnunciatio q videtur glo ordinaria 9
simile ponere C de appel l eos ¶ Que
ritur vtruz valeat talis pnunciatio
bene pnunciatuz et maxime appellatu
q plura sufficit si aliqua pte actorum
sīa certa sit ut in pall' l in suma ꝯ sili
sufficiet si aliqua pte actoꝝ fuerit ab
solutoria vel 9dempnatoria verba vel
continentia equipolles cuz consiliū cō
prehendatur appellatioē actoꝝ l ij C
lite pen de app l pro consulibus videtur
igitur q pronunciatio teneatur Solo

credo magis tutuz esse consonū racōi
q idem iudex post receptuz consiliū ab
soluet vel 9dempnet in sīa ¶ Quero
quid si 9sultores petiit et voluit sibi de
consilio satisfieri quis salariuz soluē
debebat vtruz pars que succumbat in
consilio an pars que petit an vtraque
pars et sic cōiter obſuatur Sed videtur
primo q soluere debeat pars succum
bens qꝛ victus victori ɫ ut in aut° de
iudi ſ oporteat insti de pe te l i ſ quāe
qui perdit soluat qꝛ preditaruz legū
Item videtur q sit de cōi soluendi p
vtramqꝫ ptem hoc expresse videtur di
ci ff ne quid in lo pub l i ſ vicinales
et hoc facit ut cōiter psoluatur expsse
C de iura calup l ij ſ fi de iure iuran
l naturalit' ſ hijsdem ptib9 etiā vtrqꝫ
vel altera ar° videtur q expensis parti
petentis consiliū ff de edn l ptor ſ fi
tur l se et l si qui ſ fi C sim regū que
al' possūt allegari ut ab vtraqꝫ parte
soluantur expense So dic q assessor
debet salariuz consultoris electi accipe
quia cogitur nemo suis stipendijs mi
litare et hoc etiā expresse dicit iura
C de assesso l nullus iudicuz et in c i
extra de pben et debet dari salariū p
qualibet causa et facudia aduocati ff
de ua et exor cog l i ſ si iudex cū sit
bus Per quem autem soluatur dic
primo inspici statuz et consuetudiēs
satisfaciat iste qui petit sibi exhiberi
consiliū ut in pall' l pretor ſ fi et l si
quis consiliū exhiberi in repetitione
Si aūt nullus petit et iudex ex motu suo
9cedit uel ambo petiit tūc expensis
cōibus vtriusqꝫ et hoc p allegata iura
et spālit' p ſ non aūt et ſ qui vero cū
similibus De salario vero soluendo per
succubente pall' iura est tractandū qꝛ
satis hodie aptū est tractandū qꝛ vic
tus victori 9dempnetur in expensis per
ordinariū approbatuz ut in aūt de iu
ſ atqꝫ extra de do et 9tu c finez Punctus
autem 9stionis sapientis p iudicem for
mandus est ſm cause nature absqꝫ lesi
one ptiuz Vnde hoc quero si punctus max
ime formetur p iudicem adeo q p hoc
pars ledi posset an poterit iudici con
dici Respondeo sic C de rela l fi in fi
et iusta est causa app ut ibi de hoc vi
de q notatur extra de pbatioīb9 9i 9
in glo fi aptum ¶ Sed quero An iu
dex a se ipso possit habere consiliū sa
pientis et eo uti partibus ī uitis ul' al
tera coꝝ et certe sic probat ex facto
iudicis uel altera corū et certe sic p
bat ex facto iudicis ar° de hoc C de iu
di aūt si quando contingerit ibi icog
nitionaliter et sapientuz cōsiliuz na
ibi sic exponitur p doc de sen expi rō

l. y in principio et sic facit C. de repu. l.
no dubiu. ¶ Sed quid si consultor as
sumptus qui susceperit questione consu
lendam velit ex post facto tercij impe
dimentu allare et in questioe non co
sulere An sit audiendus Responsio illud
impedimentum quod nunc allegat si he
at eo tempore quo assumpsit questione
consulendam sibi imputetur cursu et
non auditur vel post susceptu quesh
onem iustum impedimentu superuenit
et tunc detinenti semper expectandus est
quo ad impedimentum cessat aliquis subro
gandus ff. de va. et ex. or. rog. l. ptor. §
si et facit ff. de Iudicijs l. Iudicium l. in
dicitur illud quero gmissione solempnit
facto et consilio exhibito an pars pos
sit dicere consilium iniquu et iniusti
et inductum executione et certe Iudicij
hoc seruare ea ratione quia debent qrela
agnationis habere instar appellationis
ff. de arbi. l. non distinguemus § cum
quidam sed si seruus dixerit se predicto
modo grauari et sic 2o demo sup eo
fuit assumptus consultor An et 3o po
terit hoc facere et Iudi seruare licet 2o et non
3o appellare ergo nec dicere se gra
uatum vel inique consultum C. ne in vna
eo que causa l. vincam ¶ Sed pone co
sultore assumptu consuluisset iudisse
secutum consilium ita pronunciare an
tali pronunciatione poterit appellari
puto quod sic licet de concordia partium fue
rit assumptus consultor Nam et a
Iudice delato de partium voluntate assump
tio non est dubium posse appellari cum
non inveniat prohibitum ergo contessum
C. de appel. papinius et l. in maioribus
Idem alando uel fama arbit. recedis
licet concorditer fuit electus ff. de adop.
lib. l. si libertus et ff. pro socijs l. si
societatem § arbitrorum et de conthen.
emp. l. hec vendi ¶ Sed quid dices dicat
consiliu contra se latum iniquu et in
iustum esse et petit illud reformari co
silio sapientis et sup hoc fuit aliquis
consultor assumptus an per hoc preiudice
tur sibi ne possit appellari a pronunci
atione facta per Iudice secundum formam primam
primi gsily ar quod sibi preiudicet sup electo
tu ide sit effectus vtriusque vie Ad hoc
faciunt omnia iura que dicunt electione
preiudicare ff. de tribu. l. quod in herede §
elige et de le. ij. cu filius § varijs et l.
statu vbis § si Jn si et de cima et
fino l. eius bois ar. g. Nam cum hec due
vie licet diuerse sint eundem tamen habent ef
fectum non tamen videtur inuice se exclude
ut C. de in offi. tes. l. e qui sz cte nec ibi
dicitur vtraque via agi posse

¶ Explicit Tractatus de gsilijs Iudicis

¶ Tractatus de electione Imperatoris

SCIENDUM
quod duo sunt Imperatores xpi
anorum seu xpianorum vz Im
perator Romanorum et con
stantinopolitanus i grecorum quorum
vnus scilicet romanorum electores assumitur
Constantinopolitanus per successionem
vero ad Imperium venit Nam queadmo
dum de patre ad filium et de fratre ad fra
trem et sic de singulis veniunt successi
onem et regna Item dictum Imperium per
successionem deuenit de vno ad aliud
Et licet Imperator constantinopolitanus
siue grecorum coronari debet et coro
natur de vna sola corona aurea per
patriarcha constantinopolitanus et in vngi
tur sicut et alij reges xpiani de dona
tione facta per constantinum Imperatorem
beato silvestro papa et de recessu ipsi
us ab vrbe romana et de constructione
Constantinopolitane vrbis et ipsius ec
clesie patriarchalis plenissime vide
xcvi di. in palea Constantinus Impera
tor seu romanus non per successionem
sed per electione assumitur ad Imperium per
sex electores de Alemania per tres scilicet
Archiepiscopos et tres dominos mundanos qui
sunt hij videlicet imperij electores Ma
guntinensis Coloniensis Treuerensis
Dux saxonie dux bauarie marchio
brandeburgensis Locus electionis in ca
su tamen discordie et in quo predicti
electores non concordarent septimus
i rex bohemie qui olim dux erat Et
hij electores habent eum eligere apud
francfordiam maguntinensis dioc. Ni
si de alio loco coiter concordaret quorum
singuli penes imperatorem habent certa
officia deputata Nam archiepiscopus Ma
guntinensis Archicancellarius est de ro
mano Imperatore per totam Germaniam
Coloniensis Archicancellarius est Impera
toris per totam ytaliam siue in partibus
ytalie Treuerensis Archiepiscopus Archicancel
larius est per eodem Imperatore per totum
regnum arelatense Dux vero bauarie qui
est comes palatinus in Reno quamquam habet
in noua sui creatione multos gferre
comitatus ibidem et est dapifer impera
toris Dux saxonie ensis portator Mar
chio siue dux brandeburgensis prepositus
est camere Rex bohemie pincerna sic
hijs versibus continentur Maguntinensis
Coloniensis Treuerensis Quilibet imperij
sit cancellarius horum Marchio prepositus
camere pincerna bohemus Est palanti
nus dapifer dux portitor ensis hij sta
tuunt dominum cunctorum per secula mundi